Patrizio Lainà

9.1.2023

Eduskunnan suuri valiokunta
SuV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto SuV ke 11.1.2023 klo 13.00

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto talouspolitiikan EU-koordinaation arviosta, E 14/2020 vp

- Jäsenmaille lisää liikkumatilaa yhteisvastuun välttämiseksi
- Nettomenoura huomioi meno- ja tulopuolen
- Kehysbudjetointia kehitettävä EU-sääntöjen mukaiseksi
- Suhdannetasausta tarvitaan lisää
- Talouspolitiikan koordinaatiota vahvistettava

Euroopan komissio esitti marraskuun alussa EU:n taloussääntöjen uudistamista. Sääntökehikkoa yksinkertaistettaisiin ja joustavoitettaisiin, ja maakohtaisuutta lisättäisiin. Vanha sääntökehikko on ollut vaikeaselkoinen, toimimaton ja epärealistinen.

Komission esitys lisäisi jäsenmaiden liikkumavaraa, mutta sääntöjen toimeenpano vahvistuisi. Yksittäisten vuosien sijaan katsottaisiin pidemmän aikavälin kehitystä. Jäsenmaiden velkakestävyyttä tarkasteltaisiin maakohtaisesti investointitarpeet huomioon ottaen.

EU:n talouspoliittisen sääntökehikon uudistaminen komission esitysten pohjalta on kannatettavaa.

Yhteisvastuun vastustaminen edellyttää jäsenmaiden liikkumatilan kasvattamista

Suomen pitkän aikavälin linjana on ollut vastustaa EU:n yhteisvastuuta esimerkiksi yhteisen velan muodossa. **Jos yhteisvastuuta pyritään välttämään jatkossakin, on sääntökehikkoa syytä joustavoittaa ja lisätä jäsenmaiden liikkumatilaa.** Tällöin jäsenmaat voivat itsenäisesti vastata suhdannetaantumaan tai muihin kriiseihin ilman tarvetta tukeutua yhteisvastuullisiin järjestelyihin. Komission esitys perustuu pitkälti tähän lähestymistapaan.

Patrizio Lainà

9.1.2023

Jos taas tiukasta sääntökehikosta haluttaisiin pitää kiinni, johtaa se todennäköisesti EU:n yhteisvastuullisten järjestelyiden lisääntymiseen. Jos jäsenmaiden liikkumavara on kapea, yhteisvastuulliset järjestelyt voivat näyttäytyä ainoana varteenotettavana vastauksena koko EU:ta koettelevissa taantumissa tai kriiseissä.

Mittariston yksinkertaistaminen kannatettavaa

EU:n perussopimuksiin nojaava 60 prosentin velka-aste säilyy komission esityksessä, mutta sen merkitys pienenee. **Jatkossa 60 prosentin velka-aste määrittää lähinnä, kuinka tarkasti taloussääntöjä valvotaan.** Maat jaetaan kolmeen riskiryhmään: alle 60 prosentin alittavat valtiot ovat matalan riskiryhmän maita, 60–90 prosentin maat kuuluvat keskiryhmään ja yli 90 prosentin maat ovat korkeassa riskiryhmässä. EU:n perussopimuksiin nojaava kolmen prosentin alijäämäsääntö säilyy ennallaan.

Komission esityksessä **velanalentamiskriteeri (ns. 1/20-sääntö) poistuu**. Tätä voi pitää myönteisenä, sillä kriteerin **noudattaminen on käytännössä täysin epärealistista velkaantuneimpien jäsenmaiden kohdalla**. Uuden sääntökehikon täytyy olla realistinen, jotta sen oikeutus säilyy.

Rakenteellisen jäämän seuraamisesta luovutaan komission esityksessä. Tämä on positiivista, sillä **rakenteellisen jäämä on monille epämääräinen käsite ja sitä on jouduttu myöhemmin merkittävästikin tarkastamaan suuntaan tai toiseen**. Epäselväksi jää, kuinka uudistettu mittaristo vaikuttaisi eurokriisin aikana jäsenmaiden solmimaan finanssipoliittiseen sopimukseen, joka on erillinen kansainvälinen sopimus eikä EU:n sääntökehikkoa. Johdonmukaisinta olisi sääntöuudistuksen yhteydessä luopua finanssipoliittisesta sopimuksesta, mutta tämä on tehtävä erikseen sen solmineiden jäsenmaiden kesken.

Komissio esittää menosääntöä ainoaksi operationaaliseksi mittariksi. Tarkemmin sanottuna komissio esittää sääntökehikon perustaksi **nettomenouraa**, jossa huomioitaisiin päätösperäiset tulopuoleen vaikuttavat toimet ja jätettäisiin pois korkomenot sekä suhdanteesta johtuvat työttömyysmenot. Tämä on **tervetullut uudistus, sillä se yksinkertaistaa ja selkeyttää sääntökehikkoa, mutta myös siksi, että se kohtelee meno- ja tulopuolta yhdenvertaisesti**. Kansallisen demokraattisen prosessin tehtävänä on päättää, painottaako se mahdollisessa sopeutuksessa meno- vai tulopuolta.

Patrizio Lainà 9.1.2023

Suomalainen kehysbudjetointi linjaan EU:n sääntökehikon kanssa

Jos komission esitykset toteutuvat nykyisessä muodossa, Suomen kansallista julkisen talouden ohjauskehikkoa on syytä yhdenmukaistaa EU:n taloussääntöjen kanssa. Etenkin kansallista kehysbudjetointia on tarpeen kehittää yhteensopivammaksi.

Komission esityksessä julkisen talouden ohjaus perustuu menokehyksiin, jossa ovat myös päätösperäiset muutokset tuloissa eli pääasiassa veromuutokset mukana. **Kansallinen kehysbudjetointi ei nykyisin sisällä ollenkaan tuloja, mutta jatkossa päätösperäiset muutokset tuloissa olisi syytä huomioida myös kehysbudjetoinnissa.**

Kehysbudjetointi ei erottele investointeja kulutusmenoista, kun taas komission esityksessä investointien myönteiset vaikutukset huomioidaan finanssipoliittis-rakenteellisissa suunnitelmissa. **Kehysbudjetointia on syytä kehittää niin, että jatkossa bruttoinvestoinnit tai vähintään nettoinvestoinnit luetaan menokehysten ulkopuolelle**. Tämä myös ehkäisee taipumusta jättää pitkäjänteisiä julkisia investointeja toteuttamatta lyhyen aikavälin menotarpeiden kattamiseksi menokehyksissä.

Suhdannetasaus puuttuu

Komission esitys ei sisällä uusia mekanismeja suhdanteiden tasaamiseksi. Sääntökehikon yleinen poikkeuslauseke voidaan aktivoida jatkossakin kaikkia jäsenmaita kohtaavan kriisin aikana, mikä mahdollistaa elvyttämisen kaikille jäsenmaille. Kansallinen poikkeuslauseke voi myös mahdollistaa yksittäisen jäsenmaan omatoimisen elvytyksen sitä kohtaavan kriisin aikana.

Komission esitys ei kuitenkaan sisällä mekanismeja tavanomaisten suhdannevaihteluiden tasaamiseksi lukuun ottamatta jäsenmaiden yleistä liikkumatilan lisääntymistä. Velkakestävyyskriteereissä ja nettomenourissa ei ole joustoa suhdanteiden tasaamiseksi. **Etenkin nettomenouraan olisi syytä lisätä riittävästi joustoa, esimerkiksi ennalta määritelty elvytysvara, suhdannevaihteluiden tasaamisen mahdollistamiseksi**.

Talouspolitiikan koordinaatiota syytä vahvistaa

Komissio pyrkii puuttumaan makrotaloudellisiin epätasapainoihin entistä aktiivisemmin. Etenkin eurokriisin taustalla olleisiin **vaihtotaseiden epätasapainoihin on syytä kiinnittää huomiota**. On tärkeää varmistaa, että pidemmällä aikavälillä jäsenmaiden vienti ja

Patrizio Lainà 9.1.2023

tuonti ovat tasapainossa. Tämä on euroalueen kestävyyden kannalta oleellista.

EU:ssa tarvitaan myös laajempaa makrotalouden koordinaatiota. Esimerkiksi Ukrainan sodan aiheuttama **energiakriisi ja kiihtynyt inflaatio ovat osoittaneet tarpeen koordinoida finanssi- ja rahapolitiikkaa yhdessä teollisuus- ja tulopolitiikan kanssa**. Globaaleista energiahinnoista johtuvan inflaation taittaminen ainoastaan rahapolitiikan keinoin on tehotonta ja aiheuttaa suhteettoman suuria hyvinvointitappioita.

Lisätietoja Patrizio Lainà, pääekonomisti
0405834432
patrizio.laina@sttk.fi